

Moskovits Zsigmondné

1935-ben, Szatmár[németi] mellett, Halmin készült a kép. Ezen a képen balról az első a húgom, Katz Ráhel, aki tíz évvel fiatalabb volt nálam, aztán a nagymamám, Moskovits Braha, mellette jobbra egy unokatestvérem, aki kisebb volt, mint én. A nagymamám háta mögött egy másik unokatestvérem, anyám egyik testvérének a fia áll, akinek látható is a hosszú pajesza, a fején pedig egy strájmliknak nevezett kalap van [A kisiú fején látható fejfedő inkább kalap, nem strájmli. -- A szerk.]. Amikor megismertem Braha nagymamát -- Braha héberül imádságot jelent [broche, áldás] --, ő szintén Halmin lakott, ami egy Szatmár[németi] melletti város. Nagyszüleim tanult, művelt emberek voltak, bár vallásosak, de nem voltak annyira szigorúan vallásosak, mint az apai nagyszüleim. Minden nagyszülőmnek jiddis volt az anyanyelve. Braha nagymama betartotta szigorúan a vallást, de ezek az anyai nagyszülők nem voltak annyira vallásosak, mint az apaiak.

Anyai nagyanyám hagyományosan öltözködött, ahogy megkövetelte akkor a hagyomány, parókát hordott, persze. Olyan paróka volt a fején, ami hajutánzat volt, de amikor zsinagógába ment, kendőt kellett tegyen a fejére, nem feltétlenül feketét, mert ünnepkor fehéret szoktak. Nagymama haláláig parókát hordott. Nem tudhatom, hány osztályt végzett a nagymamám, mindenesetre nagyon szép írása volt. Tudom, hogy nagymama vezette az anyakönyvi hivatalt, az ő feladata csak a nyilvántartás volt (a születések, házasságkötések, elhalálozások bejegyzése) [Ezt a tevékenységet valószínűleg nem a községi közigazgatás keretén belül, hanem a helyi hitközség mellett végezte. -- A szerk.]. Emlékszem, hogy amikor meglátogattam, volt egy nagy füze, amibe a születések voltak bejegyezve, és igazolványokat bocsátott ki. Nagyapám, Moskovits Zsigmond halála után, 1921-ben nagyanyám foglalta el az ő állását, ami köztisztviselői állás volt, egyrészt, mert nem mehetek a saját fejük után, minden a köz javára volt, a város lakossága számára. Amikor valakinek szüksége volt a születési bizonyítványára, házasodás vagy katonáskodás miatt, nagymama kiadta. A nyilvántartást otthon vezette nagymama. Nagymama házában három szoba volt -- az egyik, a legszebb a vendégszoba, egy másik nagy szoba volt a nappali, és végül egy másik szoba négy ágygal, aztán volt konyha, benne kenyérsütő kemence és egy padlás. Nagymamám nem tartott állatokat. Volt egy nagy kertje, az udvaron kívül, ami nagyon szép volt, sok-sok virággal, és volt még egy kertje gyümölcsfákkal. Nem voltak cselédei, és a rokonaimnak sem voltak cselédek, bár jobb anyagi helyzetben voltak, mint mi. Halmin a nagymamánál nemcsak zsidók voltak, hanem volt sok román is, de emlékszem, nagymama szomszédai zsidók voltak. Szemben volt egy ház, és hátul egy kastélyféle. Elöl volt a zöld kert. A szomszédok általában nagyon jól egyeztek egymással. Én nem emlékszem, hogy nagymama történetekkel vagy mesékkel traktált-e minket, de tudom, hogy nagymamát nagyon tisztelte az egész közösség, az egész város, mintha mindenkinek anyja lett volna. Tudom, hogy nagyra értékelték, tisztelték és a helység bölcs asszonyának tartották. Nem létezett, hogy valaki jöjjön hozzá, és ő ne kínálja meg valamivel. A lánytestvérem, Ráhel 1929-ben született Szatmáron [Szatmárnémetiben]. Tizenhat éves koromban, 1935-ben Bukarestbe mentem munkát keresni, mert azt hallottuk, hogy ott lehet munkát kapni. Én elmentem otthonról, a testvéreim még kicsik voltak, úgyhogy nem tudom, mi történt velük. Szüleim, testvéreim, a családom ötvenkét tagja halt meg Auschwitzban.